

GOST AUTOR

Poslovanje privrede Srbije u 2011. godini

Ružica Stamenković, regulator finansijskih izveštaja i podataka o bonitetu u Agenciji za privredne registre

Nestabilan oporavak privredne aktivnosti tokom 2011. godine u Republici Srbiji odvijao se u uslovima blagog rasta srpske ekonomije, merenog bruto domaćim proizvodom od 1,6%, uz nešto veći rast industrijske proizvodnje (2,1%), u uslovima inflatornih tenzija (7%), ali i jačanja domaće valute (aprecijacija dinara za 0,8% u odnosu na vrednost evra na kraju 2010. godine). Uz to treba navesti i usporen tempo rasta izvoza i povećan spoljnotrgovinski deficit (15,0%). Takođe, ovde treba pomenuti i da se privredna aktivnost tokom 2011. godine u Republici Srbiji odvijala u uslovima povećane neizvesnosti usled nagoveštaja novog talasa krize u rubnim zemljama evro zone.

Povećani obim aktivnosti privrednih društava, prema podacima iz finansijskih izveštaja za 2011. godinu, meren je rastom ukupnih prihoda (11,1%) u odnosu na prethodnu godinu, koji su iskazani u iznosu od 8.065 milijardi dinara. Pri tome, višegodišnja tendencija ostvarivanja pozitivnih rezultata iz poslovne aktivnosti nastavljena je znatno usporenijim tempom od 5,1%, uz znatnije povećanje angažovanih sredstava (14,3%) i naročito kapitala (27,3%). Tendencija smanjenja broja zaposlenih i dalje nije zaustavljena.

U 2011. godini u Republici Srbiji poslovalo je 106.537 privrednih društava koja su imala obavezu da svoje poslovanje prezentiraju podnošenjem finansijskih izveštaja Agenciji za privredne registre. Ovu obavezu izvršilo je njih 92.974, od kojih je obrađeno 91.901 finansijski izveštaj. Prema podacima iz obrađenih finansijskih izveštaja, u 2011. godini privredna društva su zapošljavala 1.011.531 radnika, što je za 6,6%, odnosno za 22.955 radnika manje nego u prethodnoj godini.

Posle trogodišnjeg perioda poslovanja sa negativnim rezultatima, u 2011. godini srpska privreda je poslovala sa dobitkom u iznosu od 85 milijardi dinara. Poslovnu godinu sa dobitkom je završilo 53.496 privrednih društava, gubitak je iskazalo 31.338 društava, dok je bez iskazanog finansijskog rezultata poslovalo 7.067 privrednih društava.

Ovde treba napomenuti da je iskazani dobitak prvenstveno posledica znatnog smanjenja finansijskih gubitaka, koji su više nego prepolovljeni u odnosu na prethodnu godinu, usled intenzivnog pada finansijskih

rashoda, odnosno smanjenja negativnih kursnih razlika, što je delom uslovljeno i jačanjem domaće valute. Istovremeno, prepolovljeni su i ostali gubici, dok je višegodišnji trend ostvarivanja dobitka iz poslovnih aktivnosti nastavljen, ali usporenim tempom od 5,1%.

Posmatrano po veličini, privredna društva beleže prelazak iz zone negativnog neto finansijskog rezultata u zonu profitabilnog poslovanja, pa su pozitivne rezultate iskazale sve grupe – velika, srednja i mala privredna društva. Velika privredna društva iskazala su dobitak u iznosu od 75 milijardi dinara (što čini 88,0% ukupnog pozitivnog neto finansijskog rezultata na nivou privrede), a srednja 10 milijardi dinara. Pozitivan neto finansijski rezultat iskazala su i mala privredna društva, i to u iznosu od 407 miliona dinara.

Takođe, za razliku od prethodne godine, dobitak su iskazali i razmenljivi i nerazmenljivi sektori. Međutim, i pored toga što nerazmenljivi sektori beleže znatnije učešće, nastavljena je tendencija blagog uvećanja učešća razmenljivih sektora u ukupnim performansama privrede.

U delu razmenljivih sektora, najveći pozitivan neto finansijski rezultat, u iznosu od 40 milijardi dinara, iskazala su privredna društva koja su poslovala u sektoru B – Rudarstvo, a taj dobitak je trostruko veći od prošlogodišnjeg. Dobitak je iskazan i u sektorima D – Snabdevanje električnom energijom, gasom... (22 milijarde dinara), i E – Snabdevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama... (3 milijarde dinara), koji su u prethodnoj godini poslovali sa negativnim rezultatima. Na drugoj strani, sektori G – Prerađivačka industrija, i A – Poljoprivreda, kao i prethodne godine, beleže negativne neto finansijske rezultate u iznosu od 43 milijarde dinara, odnosno 10 milijardi dinara.

Na nivou nerazmenljivih sektora dobitak iznosi 73 milijarde dinara, a u ukupnom pozitivnom neto finansijskom rezultatu privrede učestvuje sa 85,4%. Pri tome, višestruko povećanje dobitka u odnosu na prošlogodišnji beleže sektori J – Informisanje i komunikacije (26 milijardi dinara), i M – Stručne, naučne, inovacione i tehničke delatnosti (22 milijarde dinara). Visok iznos pozitivnog neto finansijskog rezultata iskazan je i na nivou sektora G – Trgovina na veliko i malo... (20 milijardi dinara), i H – Saobraćaj i skladištenje (15

milijardi dinara). Nasuprot tome, sa gubicima, mada manjim u odnosu na prošlogodišnje, poslovali su sektori I – Usluge smeštaja i ishrane (4 milijarde dinara), F – Građevinarstvo (4 milijarde dinara), i L – Poslovanje nekretninama (3 milijarde dinara).

Prelazak iz zone poslovanja sa gubitkom u zonu pozitivnog poslovanja privrednih društava u Republici Srbiji u 2011. godini označava novi početak profitabilnog poslovanja privrede, ali i dalje nepovoljan finansijski položaj privrednih društava.

Ostvarene stope prinosa na ukupna sredstva (2,1%) i sopstveni kapital (2,2%) ukazuju da je efikasnost u korišćenju pozajmljenog kapitala povećana u odnosu na prethodnu godinu, te da je cena pozajmljenog kapitala nešto niža od prinosa koji je ostvaren na taj kapital. Pozitivno poslovanje privrednih društava i blagi pad zaduženosti odrazili su se i na povećanje racia pokriva kamata (sa 0,34% na 1,93%), što ukazuje na veću sposobnost plaćanja rashoda po osnovu kamata iz ostvarenih rezultata.

Na drugoj strani, blago povećano učešće sopstvenog kapitala u ukupnim izvorima finansiranja (sa 32,6% na 37,0%) ukazuje da su sopstveni potencijali privrednih društava i dalje nedovoljni za uspešno poslovanje tih društava koja opterećuju gubici i visok stepen zaduženosti ostvareni u prethodnom periodu.

Dakle, vitalnost srpske privrede još narušava nepovoljan finansijski položaj privrednih društava, usled neadekvatne strukture sredstava i njihovih izvora finansiranja. Ovo se manifestuje preko zaduženosti i rastuće nelikvidnosti, kao i visokog iznosa kumuliranih gubitaka iz prethodnog perioda.

Privredna društva u Republici Srbiji u 2011. godini su za obavljanje svojih aktivnosti angažovala 12.036 milijardi dinara ukupnih sredstava, što predstavlja povećanje u odnosu na prethodnu godinu od 14,3%. Istovremeno, iskazani kapital privrednih društava od 5.312 milijardi dinara beleži znatno brži rast od 27,3%.

Međutim, u okviru ukupnih obaveza koje beleže povećanje od 4,8% i dalje je nešto brži rast kratkoročnih od dugoročnih obaveza (5,6%, odnosno 3,0%). I pored toga što je smanjena u odnosu na prethodnu godinu, zaduženost privrednih društava još je jedna od

dominantnih karakteristika njihovog poslovanja, pri čemu je 1 dinar pozajmljenog kapitala pokriven sa 0,66 dinara sopstvenog kapitala (u prethodnoj godini sa 0,54 dinara).

Visok nivo zaduženosti, ostvaren prethodnih godina, doprineo je slabljenju kreditne sposobnosti privrednih društava, pa su, posledično, oprezna politika kreditiranja i pojačana obazrivost na finansijskom tržištu zemlje opredelili i smanjene sposobnosti za nova zaduživanja i, usled toga, tek blagi pad zaduženosti. Ukupni krediti iznose 2.662 milijarde dinara, a njihovo učešće u ukupnim izvorima finansiranja smanjeno je na 22,1% u poređenju sa prethodnom godinom, kada je bilo 25,3%.

Pri tome, nedostatak dugoročnog kapitala za obezbeđivanje likvidnosti privrede na postojećem obimu poslovanja i izraženi problemi u servisiranju tekućih obaveza pospešili su korišćenje kratkoročnih izvora finansiranja u većem obimu. U 2011. godini kratkoročni krediti beleže blagi rast od 2,1%, dok su dugoročni krediti smanjeni za 2,6%, pa je nastavljen trend pogoršanja strukture ukupnih kredita, posmatrano po ročnosti. Kratkoročni krediti iznose 1.423 milijarde dinara, a njihovo učešće u ukupnim kreditima je povećano sa 52,3% na 53,4%.

Odsustvo dugoročne finansijske ravnoteže u srpskoj privredi reflektovalo se na intenzivan rast negativnog neto obrtnog kapitala (49,7%), koji su privredna društva iskazala u iznosu od 323 milijarde dinara. Ako tome dodamo zalihe u iznosu od 1.265 milijardi dinara, za ostvareni nivo poslovanja nedostajalo je 1.588 milijardi dinara dugoročnog kapitala.

Nedostatak dugoročnih sredstava za finansiranje stalne imovine pospešio je rastuću nelikvidnost, pa je i opšti racio likvidnosti na nivou privrede, koji je inače bio veoma nizak, dodatno smanjen u odnosu na prethodnu godinu (sa 0,95 na 0,93).

Dodatni problem u poslovanju privrednih društava u Republici Srbiji, već duži niz godina, predstavlja i visok iznos kumuliranih gubitaka iz prethodnog perioda. Ovi gubici iznose 2.233 milijarde dinara i povećani su za 11,2%. Od toga, na gubitke do visine kapitala odnosi se 63,9%, a na gubitke iznad visine kapitala 36,1%.